

SCHENKEVELD, A.J., H.J. VERKAAR, en M.P. VAN DE KLASHORST, 1983. Zaadverspreiding in kalkgraslanden. Posterpresentatie. Publ. Natuurhist. Gen. Limburg XXXIII, 1-2: 34.

SCHENKEVELD, A.J.M. en H.J.P.A. VERKAAR, 1984. On the ecology of short-lived forbs in chalk

grasslands. Diss. R.U. Utrecht, 180 pp.

WELLS, T.C.E., 1965. Chalk grassland nature reserves and their management problems. Handbk. a Rep. Soc. Promot. Nat. Reserves 1965: 62 - 70. WILLEMS, J.H., 1983b. Het belang van het voortbestaan van de Zuidlimburgse kalkgraslanden.

Publ. Natuurhist. Gen. Limburg XXXIII, 1-2: 2 - 9.

WILLEMS, J.H. en F.G. BLANCKENBORG, 1975. Kalkgrasland - vegetaties van de Sint - Pietersbergen Z. van Maastricht. Publ. Natuurhist. Gen. Limburg XXV, 1. 24 pp.

De eerste aflevering in deze vijfdelige serie verscheen in Natuurhist. Maandbl. 73 (6/7) : 123-130.

Een vondst van de Groensteel (*Asplenium viride* Hudson) in Limburg

E.J. Weeda, Rijksherbarium, Leiden

Ten behoeve van de bewerking van de varens voor de Flora van Nederland (VAN DER MEIJDEN *et al.*, 1983) namen G.J. de Jonckheere en schrijver dezes het materiaal van *Asplenium trichomanes* L., de Steenbreekvaren, in de grote Nederlandse herbaria door. De bedoeling daarvan was na te gaan, in hoeverre naast de "gewone" subsp. *quadrivalens* D.E. Meyer ook subsp. *trichomanes* in Nederland gevonden is. Het bleek dat deze laatste vorm, die in tegenstelling tot subsp. *quadrivalens* niet op muren maar op de grond groeit, een aantal malen verzameld is in Zuid-Limburg, aan de Veluwezoom en op enkele plekken elders (DE JONCKHEERE en WEEDA, in voorber.).

Minstens zo verrassend evenwel was de "vondst" van een herbariumexemplaar van de Groensteel, *Asplenium viride* Hudson, verzameld bij Bunde in 1953.

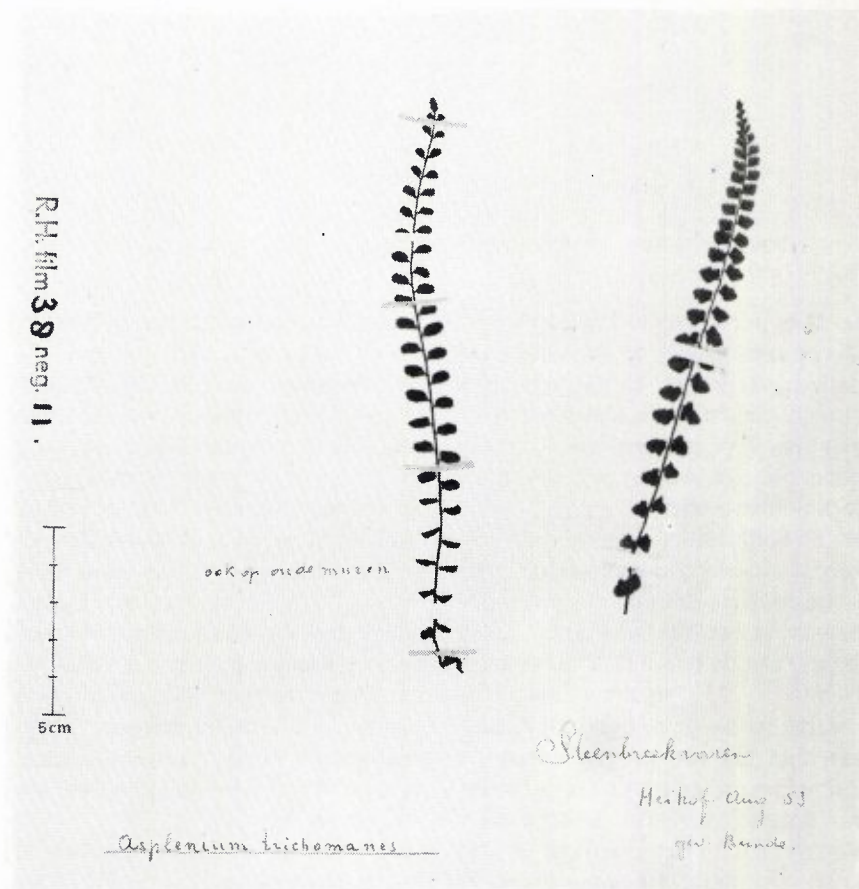
Het desbetreffende exemplaar bevindt zich in de collectie van Pastoor Hoenen, welke deel uitmaakt van het herbarium van het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Op één herbariumvel bevinden zich naast elkaar een veer van *Asplenium trichomanes* en één van *A. viride* (figuur 1). Als jaartal wordt opgegeven 1953 en als vindplaats Heihof bij Bunde. Iets wat cryptisch is het bijschrift links van de linker veer: "ook op oude muren"; moet hieruit worden afgeleid dat de veren niet op een muur maar op de grond zijn verzameld? Een ander probleem is dat van de localisering: waar ligt

een Heihof in de voormalige gemeente Bunde? De hamvraag is natuurlijk: wie slaagt erin de Groensteel in Zuid-Limburg terug te vinden?

Wellicht is deze of gene lezer geneigd, te betwijfelen of beide veren wel van dezelfde vindplaats afkomstig zijn. Omdat de gelijkenis tussen Steenbreekvaren en Groensteel groot

is en omdat op de twee recent ontdekte Nederlandse groeiplaatsen van de Groensteel in de omgeving ook Steenbreekvaren is aangetroffen, neig ik ertoe aan te nemen dat beide veren op de aangegeven plaats te zelfder tijd zijn verzameld.

Voor het eerst werd de Groensteel in Nederland herkend in 1979, in het

Figuur 1. Het vel uit het herbarium van Pastoor Hoenen met links een veer van *Asplenium trichomanes* en rechts één van *A. viride*.

Kuinderbos door BREMER (1981). Deze varen groeide hier op kalkhoudend zand vermengd met veen aan een greppelkant, samen met enkele andere varensorten. Inmiddels is de plant door erosie verloren gegaan (mond. med. P. Bremer, 1983). In 1983 werd evenwel een nieuwe groeiplaats ontdekt en wel op een vochtige muur in Zuidoost-Groningen, waar de gebroeders A.J. en H. Dijkstra een aantal vitale, deel sporulerende exemplaren aantreffen. De Groensteel staat hier geëxposeerd op het noorden tot noordoosten en wordt vergezeld door de bladmos *Bryum capillare* en *Tortula muralis*, door Plat beemdgras (*Poa compressa*) en een enkele Eikvaren (*Polypodium vulgare*) en Smalle stekelvaren (*Dryopteris carthusiana*). In het algemeen is Groensteel een plant van vochtige, tegen rechtstreekse zonnestraling beschermde plekken op kalkhoudend, meestal steenachtig substraat, die voornamelijk in geberg-

ten voorkomt (LAWALRÉE, 1950; GJAE-REVOLL en JØRGENSEN, 1977; PAGE, 1982). In Westfalen is zij volgens RUNGE (1972) op een elftal deels natuurlijke, deels anthropogene groeiplaatsen aangetroffen. Ook in de Ardennen is zij op een paar plaatsen gevonden (VAN ROMPAEY en DELVOSALLE, 1979). In Zuid-Limburg komen zowel grubben als muren als standplaatsen in aanmerking.

Voor de volledigheid nog even de voornaamste verschillen met Steenbreekvaren: Groensteel onderscheidt zich van deze doordat de bladspil niet bruinzwart is maar groen (slechts het onderste deel van de bladsteel is zwart) en doordat de blaadjes dieper gekarteld zijn.

Literatuur

- BREMER, P., 1981. *Polystichum lonchitis* (L.) Roth en *Asplenium viride* Huds. nieuw voor Nederland. Gorteria 10, p. 113-120.
- GJAEREVOLL, O. en R. JØRGENSEN, 1977. Fjellflora, ed. 2. Trondheim.
- JONCHEERE, G.J. DE en E.J. WEEDA, in voorber. *Asplenium trichomanes* L. en *A. viride* Hudson in Nederland.
- LAWALRÉE, A., 1950. Ptéridophytes. Flora générale de Belgique. Brussel.
- MEIJDEN, R. VAN DER, E.J. WEEDA, F.A.C.B. ADEMA en G.J. DE JONCHEERE, 1983. Heukels/Van der Meijden, Flora van Nederland, ed. 20. Groningen.
- PAGE, C.N., 1982. The Ferns of Britain and Ireland. Cambridge.
- ROMPAEY, E. VAN en L. DELVOSALLE, 1979. Atlas van de Belgische en Luxemburgse Flora, ed. 2. Meise.
- RUNGE, F., 1972. Die Flora Westfalens, ed. 2. Münster.

Summary

Asplenium viride was discovered in the Netherlands only in 1979; in 1983 a second locality was reported. In the Herbarium of the Natuurhistorisch Museum Maastricht, however, an older specimen of *A. viride* was found among material of *A. trichomanes*. It had been collected in 1953 near Bunde in the South of Limburg.

Vervolg verslag van de Algemene Ledenvergadering op 3 juni te Vlodrop.

De heer J. Heerkens-Thijssen vraagt of het verslag van de Algemene Ledenvergadering op zo kort mogelijke termijn gepubliceerd kan worden en niet vlak voor de volgende ledenvergadering. Het bestuur zegt toe dit na te zullen streven.

Na dit huidhoudelijk gedeelte vertrokken de aanwezigen voor een excursie langs de Rode Beek en aangrenzende delen van het Meinweggebied onder leiding van de heren C. Thissen en J. Hermans. De vegetatie langs de meanderende beek deed sterk denken aan die van de bronbossen in Zuid-Limburg. Zo werden onder andere Bittere veldkers, Bosanemoon, Veelbloemige salomonszegel en Dal-kruid opgemerkt. Het water in het riviertje is nog tamelijk schoon getuige de samenstelling van de visstand.

Ook de aanwezigheid van de Fluiter, die ettelijke malen werd gehoord, viel de deelnemers op; zeker op het Duitse deel van het gebied is de soort algemeen. Min of meer per toeval werd een van zijn horst wegvliegende Wespindief waargenomen. Bij de Dalheimer Mühle, op de Duits-Nederlandse grens fourageerde een Grote Gele kwikstaart langs de waterwal. Bij het station Vlodrop was een fraaie vegetatie te bewonderen met o.a. Zilverhaver, Vogelpootje en Viltganzerik. Ook konden een Zandhagedis en enkele mierennesten goed bekeken worden. Al met al een excursie die zeer de moeite waard was.

Na afloop van de excursie dankte de voorzitter de heren Hermans en Thissen voor de wijze waarop zij de excursie hadden geleid. Vervolgens werd

de heer Gilissen bedankt voor de wijze waarop hij de financiën van het Genootschap de afgelopen jaren had beheerd; zeker in een groeiend en van activiteiten bruisend Genootschap is het penningmeesterschap geen sinecure. Ook de heer Van der Coelen werd bedankt voor de wijze waarop hij het secretariaat gedurende enkele jaren op zich genomen had. Vervolgens werd de heer J. den Boer uitvoerig bedankt voor de zijn rol in het "automatiseringsproces" binnen het Genootschap: zonder zijn inzet zou het niet mogelijk zijn geweest als Genootschap een grote computer aan te schaffen én te gebruiken. Tenslotte wenste de voorzitter een ieder welthuis.

W. van der Coelen